

Kome wat komt

Serie: Van ooit en later

19 december 2021

Voorgangers: Paul v.d. Harst (overweging) en Tamme Wiegersma

Inleiding

Om te beginnen - met een knipoog - een recent citaat van cabaretier Pieter Derks

Laatst waren op één dag de huizenprijzen gestegen,
gingen de gasprijzen omhoog,
sloot als gevolg daarvan een aluminiumfabriek,
was er een tekort aan bouwmaterialen
en werd ook nog het Netflix-abonnement duurder.
Alles ging dus mis.
De vraag is alleen of er iets gaat gebeuren,
voordat het hele systeem in de soep is gelopen ....

'Kome wat komt' is het thema van deze dienst.

Wij gaan vanmorgen niet de stijging van de energieprijzen bespreken,
of de wanhopige activiteiten van onze bestuurders in crisistijd
en het netflix abonnement laten we ook rusten.

Dat ligt allemaal buiten het bereik van onze viering 'kome wat komt'.

Vanmorgen zullen we ook niet zeggen: 'na ons de zonvloed'

nu we leven met de branden, tornado's, overstromingen van de klimaatcrisis,
we zullen ook niet zeggen:

'of je door de hond of door de kat gebeten wordt, het maakt niet uit'

als we meenemen hoe mensen lijden onder bij voorbeeld de toeslagen-affaire,

we zullen ook niet denken: 'het is allemaal één pot nat'

bij de moeizame en soms onmenselijke opvang van vluchtelingen her en der in ons land.

'Kome wat komt' is vanmorgen géén aanloop tot het maken van gewaagde voorspellingen,
het is géén uitspraak van berusting,

geen uitroep van aanvaarding van de bestaande situatie.

'Kome wat komt' is hier een geloofsuitspraak,

'Kome wat komt' dat zeggen, zingen en bidden we vanmorgen tegen de klippen op.

Laten wij bidden:

Eeuwige, jouw trouw staat ons voor ogen
dat jij niet loslaat waaraan jij bent begonnen
met de schepping, met al wat leeft
dat het niet vergeefs en doelloos is.

Opdat wij niet verflauwen in dit vertrouwen
opdat wij niet berusten en verkillen
daarom bidden wij, daarom zingen wij.

Ontferm u over ons en zegen ons samenzijn
als een teken in de wereld
van hoop en verwachting.

In Jezus naam,
Amen

Lezingen:

Onder de naam Habakuk staan er een paar pagina's in onze Bijbel, bij de profeten, tekstueel sterk verbonden met Nahum en Micha. De tekst verwijst naar een periode van grote verdrukking en strijd, waarschijnlijk in de 7e eeuw voor onze jaartelling. Onder de knoet van de Chaldeeën, heersers uit Mesopotamië, verzucht de profeet dat de Eeuwige niet naar hem omziet.

Wanhopig is de situatie in het bezette Juda. Maar in het laatste deel van zijn profetenboekje staat er opeens, tegen alle wanhoop in, tóch: 'Ik zal juichen om de Ene, jubelen om de God die mij bevrijdt'.
Kome wat komt!

Habakuk 1 : 1 -4.

Dit is wat Habakuk zei: Hoelang al, Heer, roep ik om uw hulp,
hoelang al schreeuw ik:
Geweld!
En u luistert niet,
u brengt geen bevrijding?
Waarom moet ik al die ellende
meemaken?
Hoe kunt u zelf dat onrecht aanzien?
Er heerst twist en verdeeldheid,
onderdrukking en geweld,
overal om mij heen.
De wet wordt ontkracht,
het recht lijkt niet meer te bestaan.
De kwaden belagen de goeden,
zo wordt het recht verdraaid.

Habakuk 1 : 12 – 17.

Habakuk zei:
Bent u niet de Heer,
vanaf het allereerste begin?
Bent u niet mijn heilige God?
Onsterfelijk bent u.
Heer, u bent toch onze toevlucht!
Om ons te straffen
hebt u de Babyloniërs opgeroepen
om ons te treffen,
gaf u hun de macht.
Heer, u, juist u,
Die geen kwaad kunt verdragen,
geen onrecht kunt aanzien,
waarom blijft u toekijken
als zij geweld gebruiken?
Waarom zwijgt u
als zij volken opslokken,
volken rechtvaardiger dan zij?
Als u de mensen niet leidt,
zijn ze niet meer dan
de vissen in de zee,
de dieren op het land.

Zo vangen de Babyloniërs alle volken,
zo krijgen ze ieder volk aan de haak.
Ze legen hun netten,
ze halen hun fuiken op,
ze juichen over de grote vangst.
daarom brengen ze offers aan het net
en branden wierook voor de fuik.
Want daaraan danken zij het toch,
hun vette buit,
hun overvloedig maal?
Hoelang nog mogen zij hun netten legen,
hoelang nog mogen de volken afslachten?

Habakuk 3 : 16 – 19.

Toen de Heer mij dit onthulde,
begonnen mijn lippen te trillen,
ik beefde van binnen.
Mijn botten doen nog pijn,
nog wankel ik niet op mijn benen.
Toch wacht ik rustig de tijd af
dat de Heer komt,
oprukt tegen onze onderdrukkers.
Ook al bloeit de vijgeboom niet
en is er geen druif aan de wijnstok,
al wordt er geen olijf geplukt
en geven de akkers geen voedsel meer,
al is er geen schaap meer in de kooi,
en geen koe meer in de stal,
ik zal juichen om de Heer.
Dit zal ik uitjubelen:
De Heer is mijn bevrijder!
Hij maakt mij sterk,
hij maakt me snel als een hert,
met hem beklim ik iedere berg!

Overweging

‘Kome wat komt’, met dat zinnetje loop ik de afgelopen weken in mijn kop. Een soort oorwurm, ook door die melodie van Tom Löwenthal. Het gaat maar rond en rond, er zitten zoveel kanten aan.

In de inleiding heb ik er daarvan een paar direct maar afgeschoten. Het is géén oproep tot voorspelling, géén uitspraak van berusting. Maar natuurlijk komt er ook dat andere zinnetje mee, zo vaak gezongen, ‘Van U is de toekomst’ en dan pas ‘kome wat komt’.

En nu ik wat ouder ben ligt er al wat ‘toekomst’ achter me, heb ik dus een verleden waarin ik hoopte op een toekomst. Ja, ik dacht zelfs te werken, mee te werken, aan een toekomst. Een toekomst met een beter vrijer bestaan, voor bij voorbeeld mijn vrienden en tochtgenoten in Nicaragua. Een betere toekomst door de bevrijdingsstrijd tegen het Somoza-regime in de jaren zeventig. Zoveel jaren solidariteit met de vakbonden, de basisgemeenschappen,

de boerenbewegingen, de geëngageerde kerkmensen en ook met die hopeloos kleine groepjes gewapende strijders in de bergen. Die enorme opluchting op 19 juli 1979 toen de hoofdstad Managua viel en het regime op de vlucht sloeg.

Eindelijk beginnen met de opbouw, dat heerlijke enthousiasme, de alfabetisatiecampagne, de gezondheidsbrigades, de armen die zich een stukje grond toe-eigenden om te gaan wonen. Zes jaar lang mochten wij in dat proces met hun meedoen. Kritisch betrokken, maar altijd: 'Van U is de toekomst, kome wat komt'.

Maar inmiddels is de revolutie - in een proces van ongeveer 25 jaar – in handen gekomen van een kliek die nu niet terugschrikt voor een onderdrukking die zich gemakkelijk laat vergelijken met die van de oud-dictator Somoza. 'Kome wat komt', wat er gekomen is, is zo afschuwelijk, en doet zoveel pijn - in het licht van de offers, van de inspanningen en van het oorspronkelijke onschuldige enthousiasme. Het is zo verdrietig om de vergeefsheid te zien van die internationale liefde, die solidariteit tegen dictatuur en imperialisme, die prachtige opbloei van talenten onder de bevolking. Voor ons heeft dat gezichten van wijkbewoners, politici, volksleiders, priesters en religieuzen. De gezichten van de doden die opstonden in de opstandigheid van het volk. De levenden die ontwaakten en hun juk afwierpen en trots als een pauw met hun schriftjes naar de avondschoon liepen. Eindelijk lezen, eindelijk studeren na een leven kort gehouden te zijn. Dat prille, het is allemaal naar de gallemieze. 'Kome wat komt', komt dan nauwelijks meer uit mijn keel. Wat gekomen is in die werkende toekomst - waarin we God aanwezig wisten en voelden, wat gekomen is, is van de Duivel.

2 Hoe lang nog, HEER, moet ik om hulp roepen
en luistert U niet,
moet ik 'Geweld!' schreeuwen
en brengt U geen redding?
3 Waarom toont U mij dit onheil
en ziet U deze ellende aan?
Ik zie slechts verwoesting en geweld,
opkomende twist en groeiende tweedracht.

Het christelijk geloof is een bijzondere godsdienst. Haar begin is de doodsstrijd van een martelaar. Het lijden van een kind van God, een mens waarin velen de onvoorwaardelijke barmhartigheid, solidariteit, liefde hebben ervaren. Een mens die de strijd tegen de verworpen tempeldienst tegen de beknotting door verhoorde godsdienstigheid tegen de afhankelijkheid van de onderdrukkende imperiale heersers als het ware opnieuw en anders aan de orde stelde. En daarmee hoop zaaide onder grote groepen mensen. En dat alles is kapot geslagen op het kruis. In de afschu, de ontredde, de wanhoop over dat feit ligt de bron van het christelijk verstaan van God's aanwezigheid in het leven van de mensen. Een andere opstandigheid, een verhaal van voortgaande bevrijding door de dood heen. Dus, ik moet verder met 'kome wat komt' en met 'van U is de toekomst' maar hoe?

Langs een omweg kom ik een paar weken geleden op het spoor van Albert Camus,

de Franse journalist, filosoof en schrijver die vanaf het begin van de tweede wereldoorlog bekendheid begint te krijgen. Eén van zijn boeken, De Pest uit 1947, maakt hem wereldberoemd. In 1957 krijgt hij de Nobelprijs van de Literatuur.

In 'de Pest' speelt de priester Paneloux een belangrijke rol. Hij is Jezuïet, een geliefd en gezien mens. En als de dodelijke pestbaciël de denkbeeldige stad Ornan in Noord-Afrika helemaal in zijn greep heeft, wil de priester iets doen. Hij preekt, geen berusting, maar vanuit de huidige ellende, de oplopende dodentallen ieder dag weer, de ontredde, vanuit het bewustzijn dat er geen antwoorden zijn op het verdriet, bij elkaar komen in de kerk en de priester roept op tot boetvaardigheid, tot intensief gebed.

Immers de plaag van de pest is een teken van God's teleurstelling in de mens die maar geen echte aandacht aan Hem schenkt.

'Moe geworden van het wachten op uw komst heeft hij (God) de dorsvleugel van de pest op u afgestuurd, om u te straffen (...).

U kijkt nu met andere ogen naar de mensen en de dingen sinds de dag waarop deze stad zijn muren rond u en de plaag heeft gesloten. U weet nu eindelijk dat u naar de essentie moet zoeken' (106)¹.

Maar later, als de priester het lijden meer van dichtbij heeft meegemaakt, en de oneerlijkheid van de dood van een jong kind heeft ervaren, wordt zijn toon anders. In een tweede preek haalt de Jezuïet een voorbeeld van een pestepidemie van jaren her in Marseille aan; het verloop daarvan in een klooster.

In dat klooster stierven volgens een kroniekschrijver zevenenzeventig monniken, vier overleefden, waarvan er drie op de vlucht slaan, maar één blijft, blijft in het klooster, in de uitzichtloosheid van totale verlorenheid.

'Als hij dat las waren Paneloux' gedachten uitsluitend bij degene die was gebleven, ondanks zevenenzeventig lijken, en vooral ondanks het voorbeeld van zijn drie broeders. De pater sloeg met zijn vuist op de rand van de preekstoel en riep uit:

'Broeders, u moet degene zijn die blijft' (....)

we moesten in beweging komen, we moesten voort door het duister, bijna op de tast, en proberen goed te doen'. (243)

Kome wat komt, blijven op de plaats waar je gesteld bent, bijna op de tast proberen goed te doen. ²

---

1 Albert Camus, De Pest; 2007/6^e, Amsterdam

2 Het lijkt alsof we hier de geëngereerde filosofe Simone Weil horen spreken, die een paar jaar eerder in Engeland is overleden en die met haar directe actie en haar filosofie Camus heeft geïnspireerd.

Of zoals Paulus het heeft gezegd - als hij spreekt van Abraham die op God vertrouwt. Dat Abraham blijft vertrouwen dat God hem vader zal maken van vele volkeren, ondanks dat hij en Sara veel te oud zijn om een kind te kunnen krijgen, dus alles wijst op onvruchtbaarheid, doodlopende straat, maar toch blijven vertrouwen. Dat noemt Paulus: 'Abraham heeft zonder hoop op hoop, geloofd' (Romeinen 4:18).

Kome wat komt: geloven zonder hoop op hoop.

Het is 'uw wil geschiede', terwijl je donders goed weet dat hier alles op het spel staat.

De persoonlijke gevangene van Hitler Dietrich Bonhoeffer bereidt zich winter 1944 in zijn cel geestelijk voor op het kerstfeest. Hij weet wat hem te wachten staat, natuurlijk is zijn situatie volstrekt hopeloos. Hij schrijft dan – n.b. op 19 december - een heel bekend gedicht, een lied in zeven verzen.³

In het derde vers spreekt hij in dit lied zijn onvoorwaardelijke 'blijven' uit. Niet weglopen maar blijven geloven, zonder hoop op hoop als hij tot God zegt:

'en als u ons de zware kelk aanreikt, de bittere van het lijden, gevuld tot aan de hoogste rand, dan nemen wij die dankbaar zonder beven, uit uwe goede en geliefde hand'.

'Kome wat komt', een vreemde en voor mij beangstigende bevragede, kritische uitspraak. Ik kan het dan ook nooit zonder diepe emotie zingen. Als ik het zing, voel ik, draag ik, adem ik de twijfel aan mijn eigen vertrouwen, aan mijn standvastigheid en bid ik, open ik, smee ik om te leren hopen tegen alle menselijke, voorstelbare, plausibele en menselijke hoop in.

7 Al zal de vijgenboom niet bloeien,
al zal de wijnstok niets voortbrengen,
al zal de oogst van de olijfboom tegenvallen,
al zal er geen koren op de akkers staan,
al zal er geen schaap meer in de kooien zijn
en geen rund meer binnen de omheining –
18 toch zal ik juichen voor de HEER,
jubelen voor de God die mij redt.

Op 10 december jongstleden, de dag van de mensenrechten, kreeg de Nicaraguaanse Vilma Nuñez de Spaanse prijs voor de mensenrechten. Al sinds 1959 – vanuit de universiteit zet zij zich voor de mensenrechten in. Doña Vilma – zoals ze wordt genoemd – is 83 jaar. Ze zit

---

3 In het bijzonder twee zijn hier van belang:

3. Und reichst du uns den schweren Kelch, den bitteren
des Leids, gefüllt bis an den höchsten Rand,
so nehmen wir ihn dankbar ohne Zittern
aus deiner guten und geliebten Hand.

4. Doch willst du uns noch einmal Freude schenken
an dieser Welt und ihrer Sonne Glanz,
dann wolln wir des Vergangenen gedenken,
und dann gehört dir unser Leben ganz.

onder het regime van de Ortega-dictatuur opgesloten in haar huis. Haar mensenrechtencommissie is bij wet verboden, het kantoor en al haar middelen zijn hen afgenomen. Met een paar getrouwen gaat Doña Vilma verder vanuit haar huis. De Spaanse krant El País⁴ vraagt haar: 'Wat verwacht u voor de toekomst van Nicaragua en voor de mensenrechten?' En zij antwoordt: 'Alles is heel onzeker. Ortega heeft zich van de macht verzekerd om nog vijf jaar te onderdrukken. Wij weten dat we werken voor de toekomst'.⁵ Je hoort Paneloux en Simone Weil, 'je moet blijven', je hoort Paulus: 'hopen als er geen hoop meer is', je hoort Bonhoeffer die 'zonder beven de kelk aan zal nemen'. Je hoort ze zeggen: 'Komen wat komt'.

Vilma Nuñez, 83 jaar, dat er dit ooit van zou komen, jij en ik, en zovele anderen, we hebben het zó niet verwacht. En tóch is het advent voor jou, voor ons, 'kome wat komt'. En tóch vieren wij advent en blijven vol van verwachting: Kome wat komt.

PvdH

Voorbeden

goede god, hier zijn we
we praten wat af, tegen elkaar en soms ook tegen jou
als jij er niet was geweest, had ik niet naar je durven vragen
dagen rijgen zich aaneen
tijd houdt niet op
onzeker is wat komt
toekomst: wijd, open land
de sleutel kwijt geraakt
waar blijven we met onze grote woorden
in de mallemolen van het leven
draaien we ons eigen rondje mee
vertrouwen we onszelf, die ander?
laat staan dat we jou vertrouwen
die wij Eeuwige noemen
als jij er niet was geweest, had ik niet naar je durven vragen

wij met ons verdriet om gemis van een geliefde
met onze zorgen om het bestaan
onze zorgen voor een ernstig zieke
een ouder in het verpleeghuis
toekomst voor ons kind, ons kleinkind

---

4 <https://elpais.com/planeta-futuro/2021-12-10/vilma-nunez-premio-a-la-mujer-que-sabia-escuchar.html>

5 ¿Qué le espera ahora a Nicaragua y a la situación de los DDHH? R: Es todo muy incierto. Ortega se ha asegurado el poder disponer de cinco años más de represión. Nosotros sabemos que trabajamos para el futuro.

god weet komt het goed, god weet het komt goed
alles wacht op jou vol hoop
de zorg, het verdriet groeit ons soms boven het hoofd
toch zijn we elkaars hoop, elkaars bron en dat biedt leven

deze wereld hebben we in beheer
dat wij letten op wat aan onze zorg is toevertrouwd
dat hen die het samenleven mogelijk willen maken,
-de stichters van vrede, de strijders voor de rechten van de mens,
die staan voor de rechten van de natuur, die opkomen voor het vrije woord-
dat hen de moed en de hoop niet zal ontbreken

elke vernieuwing is niet bij voorbaat verdacht
sterk ons met jouw aanwezigheid

en uitzien naar wat onvoorstelbaar is
terwijl het vaak aanmodderen is
als jij er niet was geweest, had ik niet naar je durven vragen

wij bidden voor onszelf

doe ons gaan op jouw weg
kom met je licht en jouw trouw
kome wat komt
als jij er niet was geweest, had ik niet naar je durven vragen

.....

dat een nieuwe wereld komen zal
kome wat komt

Amen.